

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра історії держави і права України і зарубіжних країн

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

«Історія держави і права зарубіжних країн»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Харків 2022

Силабус навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 15 с.

Розробники:

Є.О. Васильєв, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн

К.М. Лісогорова, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри історії держави і прав України і зарубіжних країн

Затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн

(протокол №1 від 2 вересня 2020 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн

(протокол №9 від 29 червня 2021 р.)

(протокол №5 від 14 липня 2022 р.)

Завідувач кафедри – В.Д. Гончаренко, доктор юридичних наук, професор

В.о. завідувачки кафедри – Г.П. Пономарьова, кандидатка юридичних наук, доцентка

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Історія держави і права зарубіжних країн
Вид навчальної дисципліни	Обов'язкова
Викладач	Васильєв Євген Олександрович, доцент, кандидат юридичних наук; Лісогорова Катерина Миколаївна, доцентка, кандидатка юридичних наук
Контактний телефон	+38 057 704 92 94
E-mail	history_new@nlu.edu.ua ; e.o.vasyliiev@nlu.edu.ua ; k.m.lisogorova@nlu.edu.ua
Консультації	Відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	Під час дистанційного навчання проводяться консультації із використанням платформ Zoom, Teams та ін.

Анотація навчальної дисципліни

Розкривається методологія історії держави і права зарубіжних країн та основні теоретичні напрямки історико-правової науки, підходи до періодизації курсу історії держави і права зарубіжних країн. Виявляються загальні закономірності виникнення держав Стародавнього Сходу (Єгипет, Вавилон, Індія, Китай), ключові риси їх державного ладу. Розглядається правове оформлення соціальної диференціації в давньосхідних державах, їх кастовий лад, джерела та основні риси права. Розглядається виникнення давньогрецьких держав Афіни та Спарта, особливості їх державного ладу, а також державний лад Римської держави, періодизація її розвитку. Аналізуються джерела та етапи розвитку римського права: найдавніший, класичний і посткласичний періоди.

Визначаються основні закономірності переходу від феодального ладу до буржуазного, різноманітність шляхів і форм утвердження буржуазної державності і буржуазного права. Розглядаються причини і передумови буржуазних революцій в Англії, Франції, Німеччині і Північній Америці, їх завдання та рушійні сили, підсумки та наслідки буржуазних революцій.

Виявляються основні закономірності виникнення й розвитку феодальної держави і права в Європі та Азії. Розглядаються етапи розвитку феодальної монархії: ранньофеодальна монархія, станово-представницька та абсолютна

монархія. Досліджуються особливості розвитку феодальних відносин в окремих країнах. Досліджується реформування державного ладу Великої Британії та США у ХХ столітті: виборче право, державне регулювання економіки, антитрестівське законодавство. Розглядається процес реформування державного ладу Франції після Другої світової війни, Четверта та П'ята республіка у Франції. Визначаються антидемократичні зміни в державному ладі європейських країн (Німеччини, Італії, Португалії, Іспанії, Югославії, Румунії, Польщі, Болгарії, Угорщині) у зв'язку зі встановленням авторитарних режимів у ХХ ст. Виявляються основні зміни в державному ладі Японії та Китаю у ХХ ст. Висвітлюється розпад колоніальних імперій та утворення нових незалежних держав, зокрема, Індії, Алжиру, національно-визвольні революції у країнах Арабського Сходу. Аналізуються нові джерела права та розвиток окремих галузей права у ХХ ст. в США та країнах Західної Європи, нові тенденції у розвитку правових систем. Розглядається вплив міжнародних правових норм на внутрішнє право окремих держав, заснування Організації Об'єднаних Націй та її правові акти, правова природа Європейського Союзу та історія його формування.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – сформування у студентів уявлення про історичні типи держав та їх правові системи. Її вивчення вимагає засвоєння величезного обсягу законодавства й фактичних відомостей, а також вміння аналізувати цей матеріал та робити самостійні висновки. На прикладі основних історичних типів державно-правових систем студенти мають можливість сформуванню уявлення про виникнення та розвиток ключових інститутів держави і права, виявити закономірності та напрями їхнього розвитку, навчитися самостійно аналізувати як окремі нормативні акти, так і більш загальні державно-правові явища. Такі знання та навички дозволять студентам краще розуміти державно-правові реалії сучасності, сутність та історичну обумовленість чинних норм права.

Завдання:

- формування системи теоретичних знань щодо розвитку держави та права на різних етапах зарубіжної історії;
- оволодіння науковими підходами до аналізу характерних особливостей тих чи інших історичних періодів;
- розкриття сутності форм держави, а також специфіки революційного та еволюційного шляхів розвитку на конкретних історичних прикладах;
- набуття умінь з виявлення перешкод і проблем, які виникали на шляху реформування конституційного ладу у країнах Західної Європи;
- усвідомлення необхідності по-новому осмислити історію зарубіжних країн, враховуючи актуальні наукові й методичні підходи.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Теорія права», «Іноземна мова».

Кореквізити: «Теорія права», «Іноземна мова», «Економічна теорія».

Постреквізити: «Історія держави і права України», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН-1.	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин
РН 2.	Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.
РН-3.	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
РН-4.	Знати та розуміти основи права Європейського Союзу
РН-5.	Застосовувати методологію історико-правових досліджень для оцінки розвитку суспільного ладу на різних етапах зарубіжної історії
РН-6.	Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему

PH-7.	Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.
PH 10.	Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.
PH-19.	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів минулого.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми семінарських занять	
1	Утворення держави у народів Стародавнього Сходу. Джерела права	Закони царя Хаммурапі	74
2-3	Особливості державного ладу країн античного світу	Джерела та основні інститути римського права	
4-5	Основні закономірності виникнення та розвитку феодальної держави в країнах Європи	Джерела та основні риси феодального права континентальної Європи Феодальна держава в Англії. Велика Хартія вольностей 1215 р.	
6	Основні закономірності формування буржуазної держави в Англії	Формування буржуазної держави в Англії у XVII – XIX ст.	
7	Особливості формування буржуазної держави в США	Становлення державного ладу США у XVIII–XIX ст.	
8	Велика французька революція 1789-1794 рр. та її вплив на державотворчі процеси.	Велика французька революція 1789-1794 рр. та її вплив на державотворчі процеси.	
9	Конституційний лад Франції у 1795-1875 рр.	Конституційний лад Франції у 1795-1875 рр.	
10	Головні етапи формування буржуазної держави в Німеччині. Зміни в державному ладі країн Центральної і Південно-Східної Європи у XIX ст.	Об'єднання німецьких земель під пануванням Пруссії. Конституція Німецької імперії 1871 р.	
11	Формування англосаксонського буржуазного права, його джерела та основні інститути	Джерела та особливості англосаксонської системи права у XVII-XIX ст.	
12-13	Формування континентального буржуазного права у XIX ст., його джерела та основні інститути.	Французький цивільний кодекс 1804 р. Німецьке цивільне уложення Джерела континентального кримінального права XIX ст.	
14-15	Ключові зміни в державному ладі країн ліберальної демократії у XX ст.	Ключові державно-правові зміни в США та Великобританії в першій половині XX ст. Конституційний лад Франції у	

		XX ст.	
16	Антидемократичні режими в країнах Європи у XX ст.	Конституційний лад Німеччини у XX ст.	
17	Виникнення та розпад світових колоніальних імперій.	Утворення Республіки Індія	
18	Нові тенденції у розвитку правових систем у другій половині XX ст.	Нові тенденції у розвитку правових систем у другій половині XX ст.	

**Види навчальних занять і самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

№ п/п	Теми лекцій	Теми семінарських занять	Самостійна робота (в годинах)
1	Предмет науки «Історія держави і права зарубіжних країн» та її місце в системі юридичних наук		138
2	Зміни в державному ладі провідних країн світу в період Нового часу	Зміни в державному ладі провідних країн світу в період Нового часу	
3	Зміни в державному ладі країн Центральної й Південно-Східної Європи у XIX ст.		
4	Розвиток окремих галузей права у XX ст.	Розвиток окремих галузей права у XX ст.	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- опрацювання нової наукової та навчальної літератури тощо;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до семінарських занять, колоквиумів та іспиту.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у Планах семінарських занять з навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» для студентів I курсу денної форми навчання першого (бакалаврського) освітнього рівня галузі знань 08 «Право»

спеціальності 081 «Право» .

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення

навчальної дисципліни

Література

Основна література

1. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.М. Маймескулов та ін.; за ред. Л.М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.
2. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній Новий час) / за ред. Б.Й. Тищик. Львів, Світ, 2006. 696 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн у схемах / уклад. С.І. Власенко та ін. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2007. 35 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія; за ред. В.Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. 716 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела; упоряд. Г. І. Трофанчук. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 352 с.
6. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Бандурки; Бандурка О.М., Швець Д.В., Бурдін М.Ю., Головка О.М. та ін. Харків: Майдан, 2020. 618 с.
7. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: навч. посібник. Київ: Центр навч. літ., 2008. 730 с.
8. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / 5-те вид., перероб. і допов. Київ: Істина, 2005. 768 с.
9. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн та римське право: навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2019. 384 с.
10. Калашников В. М. Еволюція інститутів держави і права у північноамериканських колоніях європейських країн (XVII– XVIII сторіччя). Дніпропетровськ: Наука і освіта, 1999. 263 с.

11. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. 6-те вид., допов. Київ: Атіка, 2007. 624 с.
12. Орач Є. М., Тищик Б. Й. Римське приватне право: академічний курс: підручник. Київ: Ін Юре, 2012. 392 с.
13. Основи римського приватного права: підручник; за заг. ред. В.І. Борисової, Л.М. Баранової. Харків: Право, 2008. 224 с.
14. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.
15. Страхов М. М. Історія держави і права Стародавнього Світу. Харків: УЮА, 1994. 60 с.
16. Страхов М. М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. Київ: НМК ВО, 1991. 90 с.
17. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 400 с.
18. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн. Київ: Вища шк., 1994. 464 с.
19. Харитонов Е. О. Римське приватне право: конспект лекцій, практикум. Харків: Одиссей, 2000. 272 с.
20. Хома Н. М. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2008. 480с.

Додаткова література

1. Бондаренко Н. О. Ідейні підґрунтя конституції США 1787 року як основа стабільності суспільно-політичного ладу Американської держави. *Право і Безпека*. 2017. № 2. С. 18–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2017_2_5.
2. Васильєв Є. О. Становлення правового регулювання охорони прав інтелектуальної власності на літературні та художні твори в країнах Європи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №12. С.21-27.

<http://www.lsej.org.ua/>

3. Гринько С. Д. Система зобов'язань за римським приватним правом та її рецепція в Україні. *Університетські наукові записки*. 2008. № 4. С. 104–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2008_4_21

4. Долматова Н. Особливості встановлення протекторату Кромвеля й поява. «Знаряддя управління» 1653 р. в Англії. *Юридичний вісник*. 2017. № 2. С. 206–212. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2017_2_34.

5. Європейський Союз: загальна інформація, організаційна структура, правова система: словник-довідник; уклад. Кононенко Ю.С., Лубко І.М. Черкаси, 2019. 290 с.

6. Загуменна Ю., Іванов С. Середньовічна держава і право країн Європи та Азії. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. Бандурки. Харків: Майдан, 2020. С. 151–194.

7. Каюк Д. Г. Нарис історії права стародавнього сходу. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 39–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_2_10

8. Кирилюк Н. Принцип суверенної рівності держав в період Стародавнього Світу та період Середніх віків. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 224–227.

9. Кириченко В. Ідеї, що правлять світом, – Велика хартія вольностей. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 3(13). С. 5–12.

10. Логвиненко Є.С. Покарання військових в античних державах. *Право і безпека*. 2017. № 1 (64) С. 31–35.

11. Логвиненко, Євгенія. Смертна кара у Стародавньому Єгипті. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 225–229.

12. Муравйов К. Досвід США та Великобританії щодо реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та можливості його використання в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 193–197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_1_37.

13. Папенко Н., Папенко Є. Отто фон Бісмарк та створення єдиної

Німецької імперії. *Етнічна історія народів Європи*. 2018. Вип. 54. С. 109–117. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eine_2018_54_19.

14. Пилипчук О. О. Зародження і розвиток права в давньому Римі (середина VIII – VI ст. до н.е.). *Історія науки і техніки*. 2018. Т. 8, Вип. 1. С. 179–190. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ictnt_2018_8_1_20.

15. Пономарьова Г.П., Бондаревич М.П. Історія становлення й розвитку делегованого законодавства: досвід Великої Британії, Франції, США. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. №6. С. 115–123.

16. Сирко М. Роль та значення цивільного кодексу Франції 1804 року у загальноєвропейському процесі кодифікації цивільного законодавства. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2017. Вип. 65. С. 40–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2017_65_7.

17. Стеценко Н. С. Виникнення земельних законів у країнах Західної Європи у найдавніший період. *Форум права*. 2017. № 4. С. 238–246. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_4_39.

18. Стеценко Н. С. Еволюція земельних відносин та їх правове регулювання у XVIII – на початку XX ст. у США. *Порівняльно-аналітичне право*: електрон. наук. фах. вид. 2020. С. 61–68. URL : http://www.pap.in.ua/4_2017/9.pdf.

19. Тищик Б. Конституція Сполучених Штатів Америки – перша діюча конституція світу (до 230-річчя основного закону США). *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2017. Вип. 65. С. 56–65. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2017_65_9.

20. Утвенко В. В. Особливості формування бюрократичного апарату у Стародавньому Китаї. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 312013. № 3. С. 167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2013_3_31.

21. Утвенко В. В. Формування державного апарату в Стародавньому Вавилоні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 1. С. 153–157. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_1_34

22. Фоварк-Коссон Бенедікт. Історія реформи французького договірного права. *Право України*. 2019. № 2. С. 216–225.

23. Харитонов Є. О. Формування концепції німецького цивільного кодексу (BGB) та її вплив на розвиток цивілістичної думки в Україні. *Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія"*. 2013. Т. 13. С. 260–270. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyuua_2013_13_28.

24. Чувпило О. О. Індійський національний конгрес на шляху до незалежності (1941–1947 рр.). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Історія. 2017. Вип. 53. С. 191–204. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIS_2017_53_20.

25. Шигаль Д. А., Кузуб О. О. «Велика яса» Чингісхана як основне джерело створення та розвитку монгольської правової системи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №6. С. 34-37. http://lsej.org.ua/6_2022/6.pdf

26. Шостенко І. І., Шостенко О. І. Історія держави і права зарубіжних країн: навч.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2003. 104 с.

27. Шуп'яна М. Ю. Поняття та види злочинів за Австрійським Кримінальним кодексом 1852 р. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 74–77.

Інтернет-ресурси

1. Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/> (дата звернення: 10.07.2022).

2. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія. URL: <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm> (дата звернення: 10.07.2022).

3. Сайт «History | Твоя електронна бібліотека». URL: [History | Твоя електронна бібліотека \(uahistory.co\)](http://uahistory.co) (дата звернення: 10.07.2022).

4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: [Каталоги](#)

[| Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського \(nbuv.gov.ua\)](http://nbuv.gov.ua) (дата звернення: 10.07.2022).

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн URL: http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=62:kafedra-istorii-derzhavi&Itemid=151

Вимоги викладача

Студенти *повинні*: активно працювати на практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань та розробленні кейсів, повною мірою долучатися до активних форм навчання, використовувати різноманітні джерела з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються.

Студентам *рекомендується*: брати участь у наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, написанні наукових статей і рефератів.

Обов'язкова вимога – дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([Кодекс академічної етики НЮУ \(nlu.edu.ua\)](http://nlu.edu.ua)).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки в навчальних цілях (приміром, для перегляду презентацій лекції), а ноутбуки і планшети – для ведення конспектів лекцій і відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Історії держави і права зарубіжних країн» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-

рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу з навчальної дисципліни на семінарських заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, вирішення практичних завдань, підготовка і захист реферату за ініціативи студента, peer review, контрольна робота.

Під час семінарського заняття студент може отримати оцінку за наступною шкалою: 0,3; 0,7; 1. За результатами оцінювання відповідей студентів на окремих семінарських заняттях формується сумарна оцінка за відповіді протягом семестру (максимальна оцінка – 20 балів), що включається до підсумкової оцінки знань;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу з навчальної дисципліни під час тестування за темами кожного з трьох модулів (три тестування). Максимальна оцінка з кожного тестування становить 6 балів, загальна оцінка за тестування протягом семестру складає максимум 18 балів.

Протягом семестру студенти виконують завдання для самостійної роботи (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 2 бали.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів з навчальної дисципліни є *іспит*, що оцінюється за шкалою від 0 до 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та індивідуальної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 20 балів.

Питання для підготовки до іспиту розміщено в АСУ в Планах семінарських занять і завданнях для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн».

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34